

Rhyacia simulans Hufn. Twee ex. in 1960 (18-6 en 9-9)

Amathes glareosa Esp. 1 ex. 7-9-1960.

Peridroma saucia Hb. Deze immigrant was hier in 1960 zeer talrijk: 32 ex. op smeer in mijn tuin! 1 ex. van 26-5, dus een aanvlieger uit het Zuiden!

Actinotia polyodon Cl. 1 ex. 17-8-1960.

Mesogona oxalina Hb. 1 ex. 21-8-1960. Zeer zeldzame soort.

Leucania l. album L. Deze trekker, vooral op smeer, in 1960 zeer talrijk: 57 ex. in mijn tuin. Het laatste ex. ving ik 26-10, een wel zeer late datum.

Leucania obsoleta Hb. 4-6 en 8-6-1959 en 26-6-1960. In Cat. Lempke worden geen Limburgse vindplaatsen genoemd.

Orthosia miniosa F. 1 ex. 29-3-1959.

Orthosia populeti F. 2 ex. 3-4-1959 en 2-4-1960.

Heliophobus albicolar Hb. 2 ex. 2-6 en 4-6-1958. Deze soort komt 't meest in de duinen voor Cat. Lempke vermeldt slechts 1 vindplaats in Limburg: Oud-Vroenhoven.

Cirrhia ocellaris Bkh. Deze volgens Cat. Lempke in geheel N.W. Europa zeldzame soort komt hier geregeld voor en is er helemaal niet zeldzaam.

Graptolitha lamda F. subsp. *zinckenü* Tr. 1 ex. op smeer 15-10-1960 in het Munnicksbosch (St. Odiliënberg).

Lithophane semibrunnea Hw. 2 ex. op smeer in mijn tuin. 30-9 en 2-10-1960.

Nonagria algae Esp. 1 ex. 19-9-1957 en 2 ex. 17-8-1960. Cat Lempke vermeldt nog geen vindplaatsen in Limburg.

Arenostola fluxa Hb. 1 ex. 25-6-1960. In Cat. Lempke worden geen Limburgse vindplaatsen opgegeven.

Enargia paleacea Esp. 1 ex. 5-9-1959. Ook in St. Odiliënberg gevangen.

Petilampa arcuosa Hw. 2 ex. 18-7-1959 en 18-7-1960.

Celaena haworthü Curtis 1 ex. 10-8-1959.

Eremobia ochroleuca Esp. Geregeld voorkomend, maar steeds in slechts enkele ex.

Apamea unanimitis Hb. 1 ex. 4-6-1960.

Emmelia trabealis Scop. 1 ex. op licht 27-7-1960.

Plusia confusa Stephens. Van deze zeldzame trekker ving ik 4 ex. in 1959 en 3 ex. in 1960.

Plusia moneta F. 1 ex. 29-6-1958.

Parascotia fuliginaria L. Niet gewoon. In 1959 ving ik op 5-9 een volkomen vers ex. (♂) Mogelijk een ex. van een dan wel zeer zelden voorkomende 2e generatie. ('n tweede generatie wordt door Lempke in zijn Cat. niet vermeld).

Catephia alchymista Schiff. Deze zeer zeldzame soort heeft wel voor een grote verrassing gezorgd. In de Cat. Lempke worden in totaal 15 imago's en 1 rups vermeld. Het eerste ex. dateert reeds van 1874. In de literatuur zijn na het verschijnen van de Catalogus nog wel enkele vangsten bekend gemaakt. In 1958 en vooral in 1959 en 1960 was deze soort zeer talrijk in Midden-Limburg. (Echt, Linne, Reuver, Belfeld) Een geslaagde ab ovo kweek door Mevr. Pijpers te Swalmen leverde begin aug. 1960 één ex. op van de 2e generatie (dit is de 1e geslaagde kweek van deze soort in Nederland!) De vlinder is zeer weinig variabel. Het voorkomen van deze prachtige vlinder is gemakkelijk vast te stellen door in de namiddag de stammen van eikebomen af te zoeken (begin mei half juni) De meeste ex. zitten op ooghoogte, zeer vaak nog veel lager, slechts een heel enkel ex. zit hoog.

Montfort, 21-12-1960.

DE LANDSCHAPPEN VAN NOORD- EN MIDDEN-LIMBURG II*)

4. Het landschap van Weert en omgeving.

Dit komt in vele opzichten overeen met dat van Venray. We treffen minder hoogveen aan, maar bijzonder rijk is deze Z.W.-hoek aan broekgronden en slecht afwaterende plassen. Vanaf het Wijfelderbroek en de Hoost in het uiterste Z.W. tot en met het Groot en Klein Moes ten O. van Stokershorst strekken zich een reeks van Vennen uit, hier vaak „peel” genoemd; de kruispeel, de Moezelpeel, de Koolpeel, de Krang, de Roeverderpeel (grotendeels al verland), de Baanen, het Sarsven (natuurreservaat van het Limburgse Landschap), het Vlakwater, de Zoom, de Vissensteert, het zwart Peelke en de Lieverspeel. Toen Maas en Rijn (bij Stramproy wordt Rijngrind gevonden) hun

*) Vervolg op artikel in Natuurh. Maandblad 1961, no. 5-6, p. 55.

wateren niet meer vanaf de Roerslenk in N.W.-richting konden sturen, tengevolge van zand-aanvoer door de zijbeken, die van het plateau van Asch kwamen, mogelijk geholpen door daling van de bodem aan de Venlose zijde, bleven vele kommen gevuld met water. Het waterschap Midden-Limburg normaliseerde vele beken, waardoor de waterstand verlaagd werd, maar ook het gevaar van uitdroging niet denkbeeldig bleef. In droge zomers (1959!) leden de landbouwgewassen hier extra grote schade. Op een brede zandrug ligt Weert met zijn vele omringende kerkdorpen. Reeds vroeg is dit hogere gedeelte bewoond geweest. Is Tungerlo niet: „bos in het land der Tongeren?” Zandstuivingen zijn hier minder talrijk dan in het Venrayse land. Onder het zanddiluvium ligt hier op betrekkelijk geringe diepte weer het Hoogterrasgrind. Men trof het aan bij boringen, die men maakte als voorbereidende werkzaamheden voor de aanleg van het kanaal Wessem-Nederweert op 8 à 15 meter diepte. De heide is in het landschap grotendeels verdwenen en daarmee ook de schapenteelt, die in de Middeleeuwen een bloeiende lakennijverheid deed ontstaan. Enkele heidevelden zijn bewaard gebleven: Stramproyerheide, Boshoverheide, Altweeterheide. Zo handhaafde zich de bijenteelt met een jaarlijkse bijenmarkt te Weert.

Wie watervogels wil leren kennen kan in het Weeter landschap terecht. Aan Graad van Deurzen (boer, jager, herbergier) aan de Ospelse Dijk heeft hij een deskundige gids.

In het Westen heeft de gemeente Weert in de Weeterbergen een groot bos aangelegd, naaldhout met onderbeplanting en singels van loofhout. Weert is een opkomend gebied, dank zij de Z.Willemsvaart, de kunstmest, de spoorweg Roermond-Antwerpen, maar vooral de lijn Weert-Eindhoven.

Het laagterras, dat in het Oosten van dit landschap zijn steilrand heeft, is hier bijzonder breed: van Echterbos tot Kelpen bijna 25 km. De laagterrasdorpen: Roggel, Heythuizen, Baexem, Ell, Hunsel, Graethem, Neeritter, Ittervoort zijn evenals de Maasdorpen op Roermond georiënteerd.

5. Het landschap tussen Roermond en Sittard.

We zijn thans gekomen in wat men terecht kan noemen Midden-Limburg. Ook hier is weer

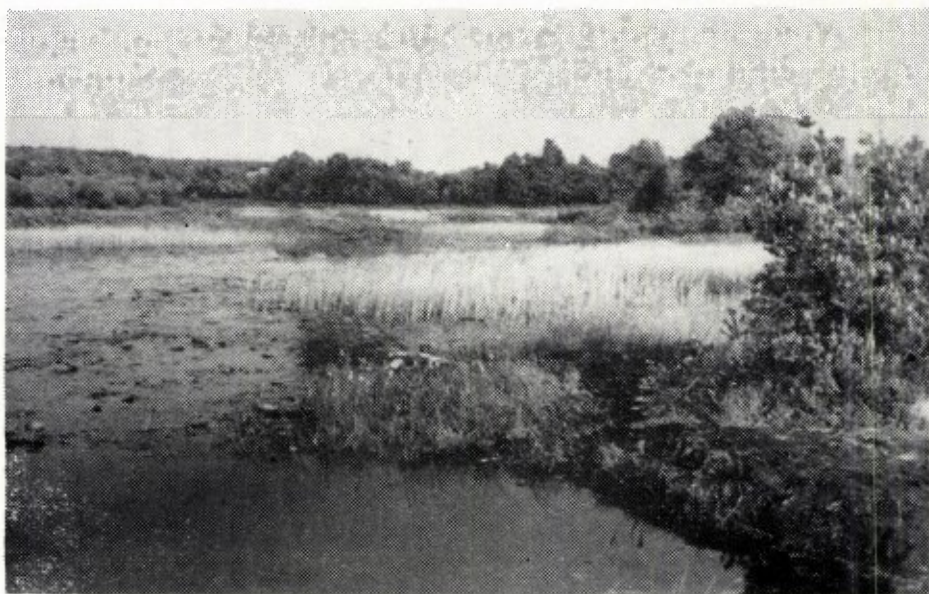
een grote verscheidenheid van landschapsonwikkeling. Zonder een echt hoge omranding vertoont zich hier min of meer het Bekkentype. De brede strook van jonge- en oud-alluviale gronden, het zeer brede laagterras van Leveroy en Ell tot de Duitse grens aan de Oostzijde, vormen a.h.w. een kom, waarin de Geleen (Oude Maas bij Maasbracht en Stevensweert), de Vlootbeek, de Roer, de Swalm, en de Neer, die het water van een 3-tal beken verzamelt, hun water op de Maas brengen. Van Maasbracht tot Thorn, van Linne tot Heel, van Roermond tot Horn, van de Boekoel tot Haelen — overal is het alluviale Maasdal 3 km breed. De kleigronden van het jong-alluvium — het overstromingsgebied — zijn meestal als weiland in gebruik. Hier en daar worden ze zelfs beschermd door een dijk, zoals tussen Wessem en Thorn, tussen Maasbracht en Linnerweerd en bij Ool. Dan kunnen ze als bouwland gebruikt worden en zware oogsten leveren van tarwe, rogge, aardappelen, mangelwortels, suikerbieten en klaver. Het oud-alluvium toont zijn grote breedte in de meander van Maasniel, die dicht bij de kapel (Gebroek) begint en zich voortzet tot Beesel. Het bekken is door de nauwe Poort van Kessel waar de beide terrasranden aan weerszijden der Maas gelegen elkaar tot op 500 m naderen, bijna afgesloten. Bij het oude vestingstadsje Wessem, dat op een hoog oud-alluviaal eiland ligt (bij hoog water stroomde de Maas er achter om) mondt met een trap (en dus met een schutsluis) het kanaal Wessem-Nederweert uit. De sluis heeft een drempel van 8 m en omdat men zuinig moet zijn met het water, maakte men aan weerszijden der sluis een stel „spaarkommen”. Bij het schutten loost men de bovenste helft van het water uit de schutkom daarin, om later de anderste helft weer te vullen. Ook in dit gebied heeft de Maas sterk gemeanderd, maar vooral in het jong-alluviale dal. Dit blijkt uit de vele oude Maasarmen, die men hier aantreft: de oude Maas bij Stevensweert, bij Maasbracht, bij Linne, tussen Horn en Roermond. Laatstgenoemde oude Maas stroomde vóór 1342 tussen Horn en de Roermondse Weerd door en men heeft de rivier toen een handje moeten helpen om ze voor Roermond te behouden. Waar die oude Maas, voorbij de Roermondse Weert haar uitmonding had, bouwde men de grote elektrische Centrale van de

P.L.E.M., die Limburg van electriciteit moet voorzien, nu de mijnen hun elektrische kracht zelf nodig hebben.

De Maas is door de bouw van stuwen een gekanaliseerde rivier geworden en van grote betekenis voor de scheepvaart. Het Juliana-kanaal, dat met een drempel van 7.65 m in de haven van Maasbracht uitmondt, heeft die betekenis nog vergroot. Jaarlijks passeren hier ongeveer 60.000 schepen, die vnl. grind, steenkolen en cokes vervoeren.

Het zandige landschap ten O. van de Maas is vol afwisseling. De vennen en broeken vergezellen ook hier weer de steilrand van het Hoogterras. De enige gronden ten O. van Beesel en Reuver zijn al geruime tijd ontgonnen, o.a. ook door de Paters van Steyl. Van de Melickse en Herkenbosser vennen is niet veel meer te zien. De klei onder het moerasven is rijk aan ijzeroer, dat vroeger hier en daar is weggehaald om als „zuiveringsaarde” van het gas te dienen.

Tussen Montfort, Putbroek en St. Joost lagen

Elfenmeertje op Meinweg

Cliché Maas-en Roerbode

Wat de Maas in het groot deed in oud- en jong-alluviale tijd, deed de Roer in het klein. Ze slingert heel sterk in haar zavelige afzettingen, die het Roerdal bij Melick, Herkenbosch-Kolzoep, Etsberg en Vlodrop tot een vruchtbare landouw maken. De wispelturige Roer doet zo nu en dan een kleine overstroming ontstaan. De grote regenval in de Eifel (Hohe Venn 2.20 cm) is hiervan de oorzaak.

Een echt terrassenland ligt in de buurt van de Beatrix-mijn. Hier treft men een 3-tal boven elkaar gelegen treden aan. De onderste steile rand is het werk van de Roer, de beide hogere trappen liggen op breuken van de Peelrandverschuivingen.

voor ruim 50 jaar uitgestrekte moerassen: het Grootbroek, het Echterbroek, het Reigersbroek. Ook dat zijn thans ontginningen, die flinke oogsten leveren van graan en koolzaad. De afwatering van deze broekgronden had eertijds plaats door de Krombeek via St. Joost en Brachterbeek. Deze beek vertoont nog wel een vrij breed dal met steilranden van 3 à 4 m hoogte, maar vervoert geen water meer. Dit werk is overgenomen door de Vlootbeek, die waarschijnlijk voor een deel gegraven is, n.l. van het Rozendaal naar de Linnermolen. Hierop wijst de rechte stroombedding en ook haar naam, die ze in de volksmond daar draagt: de Gracht.

Ten Z.W. van Posterholt ligt nog een brede

strook oud-alluviale grond, aangebracht door een tak van de Roer, die later verzand is. Het zandrijke gebied sluit ten O. van St. Odiliënberg aan bij de stuifheuveld van Montfort.

Een grote verandering heeft men de laatste jaren aangebracht in en bij de Maas tussen Maasbracht en Wessem. Men heeft n.l. een nieuw Maasstuk gedolven ten Westen van het oude aldaar; het water neemt nu de nieuwe gegraven geul en de oude tak, waarop het Juliana-kanaal aansluit is Maashaven geworden met een ligplaats voor de schepen van 1½ km lengte.

Het zuidelijkste deel van het hier beschreven landschap gaat bij Sittard geleidelijk over naar het golvende Z.Limburg. Bij Echt heeft het Laagterras nog zijn gewone aanzien, veel zand, wat grind in de ondergrond en moerasveen in de broekgronden in het Oosten. Hier was het, dat Pepijn van Herstal door de omwonende boeren uit het moeras geholpen werd, toen hij van Susteren (Suestra) de H. Wiro in Petersberg (thans St. Odiliënberg) ging bezoeken. Als loon voor hun hulpvaardigheid ontvingen de bewoners een groot bos met alle rechten daarop en er werd een brug gebouwd. Ze heet nog Pepinusbrug. Ten Z. van Echt ligt het mooie bos van de Doort met een rijke flora in een oud Maasdal en langs de oostgrens het eveneens weelderige bos van Susteren-Nieuwstad. Op eilanden van het Laagterras tussen oude Maaslopen liggen omzoomd door vruchtbare akkers: Obbicht, Grevenbicht, Papenhoven, Roosteren, Dieteren, Ohé en Laak.

BOEKBESPREKING

Die Wunder des Lebens. Von der Redaktion "Life" und Lincoln Barnett. Deutsch von Fritz Bolle. 316 Farbbilder, 5 farbige Faltafeln, 51 einfarbige Abb.; 308 Seiten, in Leinband. Droemersch Verlagsanstalt Th. Knauer, München. Preis DM 54.—.

In unseren Tagen erscheinen auf biologischen Gebiet viele Bücher, in denen der Illustrierung eine besondere Aufmerksamkeit geschenkt wird. Die moderne Technik bietet hier denn auch viele Möglichkeiten, und es ist öfters eine Lust, solche Werke voller Farbbilder durchzusehen. In diesem Genre ist „Das grosse Knaurbuch“ etwas ganz Besonderes; eine Prachtausgabe in Grossformat, mit auffallend schöner Illustrierung. Die besten Fotografen der Welt haben hieran mitgearbeitet, so dass nicht selten kunstvolle Effekte

bewundert werden können. Die Wahl der Objekte ist öfters — wie bei Korallenriffen und Urwaldvögeln — durch die Farbe mitbestimmt. Weiter gibt es von Künstlern gemalte farbige Faltafeln, die jeweils ein Panorama von bestimmten Lebensgemeinschaften bieten. Auch findet man schöne und lebendige Bilder über das Tierleben in früheren geologischen Perioden. Im Allgemeinen ist vor allem die Fauna berücksichtigt worden; die Flora kommt im Text nur nebenbei zur Sprache.

Der meistens gute, nicht selten vorzügliche Text liest sich angenehm. Auch rezente Daten wurden benutzt, was den Wert des Buches erhöht. Zum Beispiel: Manches lässt sich da finden über moderne Genetik. Dies gilt auch für Angaben, die man andernorts nicht leicht antrifft, wie die über australische Laubenvögel, die während der Werbungszeit für das Weibchen buntgeschmückte Lauben bauen, oder über Kampf und vielerlei Abwehr bei Urwald-Insekten. Auffallend ist andererseits die „amerikanische“ Auswahl des Stoffes. Europa wird so gut wie nicht besprochen. Ein besserer Titel wäre darum gewesen: „Wunder des Lebens“. Ich glaube, man kann sagen, dass allein schon über Flora und Fauna unserer Landes durch ein gutes, fähiges Team mit den gleichen Hilfsmitteln ein gleich wertvolles und schönes Buch gemacht werden könnte.

Als Leitmotiv beim Entwurf des Werkes wurden die Reisen, Forschungen und Theorien Chrales Darwins gewählt. Gewiss eine gute Wahl, aber die Weise wie der britische Evolutionist nicht selten auf den Thron gesetzt wird, mutet zuweilen übertrieben an (um nicht zu sagen sentimentell). Dies gilt auch für die Einleitung von dem bekannten Neo-Darwinisten Julian Huxley. Dieser nennt aber andererseits bei aller Darwin-Erhebung, den Namen Lamarcks nicht einmal. Der natürlichen Selektion spricht er, wie zu erwarten ist, eine übertrieben wichtige Rolle zu (S. 13), während S. 292 die Aussprache zu finden ist, dass „die natürliche Auslese der einzige Mechanismus ist, der die Evolution zu erklären vermag“. Für ein breites Publikum wäre eine umsichtiger Formulierung nun doch wohl sehr erwünscht, was auch für S. 289 gilt, wo man lesen kann, dass die biologisch-erbliche Anlage, im Wechselspiel mit dem Milieu, „die Persönlichkeit des Menschen bestimmt“.

Im Abschnitt über Abstammung des Menschen lesen wir über den Fund im Jahre 1950 von der fossilen hominiden Form Zinjathropus, dass die Anthropologen meinten: „hier ständen wir nun tatsächlich an der Grenze zwischen subhumaner und humaner Phase der Menschwerdung“. Aber gerade dies bildet deutlich einen Punkt der Diskussion! Zur Entschuldigung kann man hier sagen, dass dergleichen Bücher, wenn sie schwierige Fragen besprechen, meistens halbe oder ganze Unrichtigkeiten oder aber Voreiligkeiten enthalten. Ist Popularisierung der Wissenschaft im allgemeinen öfters nicht etwas wie das Suchen nach der Quadratur eines Kreises???

Die geäusserte Kritik vermag trotz allem unsere Wertschätzung für diese Prachtausgabe nur wenig zu vermindern. Mit diesem Buch kann man gewiss seinen Geist bereichern, wie auch seine Ehrfurcht für die Wunder des Lebens vermehren.

Dr. M. BRUNA.